

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή υπ' αριθμόν 48106/13

Marian Nicolae GOIA

κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα), συνεδριάζον την 15^η Μαΐου 2018 σε Επιτροπή συντιθεμένη από :

Kristina Pardalos, *Πρόεδρος,*

Λίνο – Αλέξανδρο Σισιλιάνο

Ksenija Turkovic

Pauliine Koskelo *Δικαστές και*

Renata Degener *Αναπληρωτή Γραμματέα Τμήματος*

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την προαναφερόμενη προσφυγή, η οποία κατατέθηκε την 29^η Ιουλίου 2013

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παρατηρήσεις, οι οποίες υπεβλήθησαν από την εναγομένη Κυβέρνηση και αυτές, οι οποίες κατατέθηκαν προς απάντηση από τον προσφεύγοντα

Αφού διασκέφτηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1.- Ο προσφεύγων, κ. Marian Nicolae GOIA είναι Ρουμάνος υπήκοος, γεννηθείς το 1976. Εκπροσωπείται από την κα Ε. Λ. ΚΟΥΤΡΑ, δικηγόρο Αθηνών.

2.- Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την πληρεξούσιό της κα Φ. ΔΕΔΟΥΣΗ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Η Ρουμανική Κυβέρνηση δεν έκανε χρήση του δικαιώματός της να παρέμβει στη διαδικασία (άρθρο 36 παρ. 1 της Συμβάσεως).

3.- Ο προσφεύγων ισχυρίζεται, ειδικότερα, παραβίαση των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών κράτησης στις Φυλακές Τρικάλων και ανεπαρκειών στην ιατρική αντιμετώπιση της ασθένειάς του.

4.- Την 4^η Νοεμβρίου 2013, τα παράπονα, τα οποία αφορούσαν τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης, κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη για το επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

A.- ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5.- Τα γεγονότα της υπόθεσης, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, δύνανται να συνοψισθούν ως ακολούθως :

1.- Η σύλληψη του προσφεύγοντος και η εναντίον του ποινική διαδικασία.

6.- Σε μη προσδιοριζόμενη ημερομηνία το 2010, ο προσφεύγων συνελήφθη. Ξεκίνησε εναντίον του ποινική διαδικασία για διακεκριμένες κλοπές καθώς και για σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική συμμορία.

7.- Την 25^η Μαΐου 2010, ο προσφεύγων τέθηκε υπό καθεστώς προσωρινής κράτησης.

8.- Την 19^η Μαΐου 2011, το Κακουργιοδικείο Αθηνών καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης 10 ετών για διακεκριμένες κλοπές καθώς και για σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική συμμορία (απόφαση υπ' αριθμόν 2765/2011). Δυνάμει της

εν λόγω απόφασης, ο προσφεύγων τοποθετήθηκε στις Φυλακές Τρικάλων.

9.- Σε μη προσδιοριζόμενη ημερομηνία, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της υπ' αριθμόν 2765/2011 απόφασης.

10.- Αρχικώς ορισθείσα για την 7^η Ιουνίου 2013, η συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του Εφετείου Αθηνών (« Εφετείο ») αναβλήθηκε για την 1^η Νοεμβρίου 2013. Για να παρίσταται στη συζήτηση, ο προσφεύγων μεταφερόταν κάθε φορά από τις Φυλακές Τρικάλων στις Φυλακές Κορυδαλλού.

11.- Την 8^η Ιανουαρίου 2014, ο προσφεύγων μετεφέρθη στις Φυλακές Κορυδαλλού, όπου παρέμεινε τουλάχιστον έως την 11^η Απριλίου 2014, ώστε να παρίσταται στη διαδικασία ενώπιον του Εφετείου.

2.- Ιατρική παρακολούθηση του προσφεύγοντος

12.- Την 11^η Μαρτίου 2013, ο προσφεύγων μετεφέρθη από τις Φυλακές Τρικάλων στο Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων, όπου οι ιατροί διαπίστωσαν ότι υπέστη αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο. Εισήχθη στο νοσοκομείο, υπεβλήθη σε αξονική υπολογιστική τομογραφία εγκεφάλου, η οποία εμφάνισε « περιεστιακό οίδημα και αιμορραγική εστία »

13.- Την 15^η Μαρτίου 2013, καινούργια τομογραφία εγκεφάλου στην οποία υπεβλήθη ο προσφεύγων εμφάνισε ότι το οίδημα και η αιμορραγία ήταν σε φάση απορρόφησης.

14.- Την 20^η Μαρτίου 2013, συνεπεία νευρολογικής εξέτασης, ο προσφεύγων έλαβε εξιτήριο από το νοσοκομείο, σύμφωνα με το οποίο η ενδοεγκεφαλική αιμορραγία από την οποία προκλήθηκε το αιμάτωμα, ήταν σε φάση απορρόφησης. Οι ιατροί του συνέστησαν φαρμακευτική αγωγή, νευρολογική επανεκτίμηση καθώς και επείγον έλεγχο με απεικόνιση μαγνητικού συντονισμού.

15.- Την 22^α Μαρτίου 2013, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε από τις Φυλακές Τρικάλων στις Φυλακές Λάρισας. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η μεταφορά αυτή ήταν απαραίτητη, επειδή μόνο το Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας διαθέτει τομογράφο μαγνητικού συντονισμού. Ωστόσο, η μαγνητική τομογραφία δεν πραγματοποιήθηκε, επειδή ο τομογράφος μαγνητικού συντονισμού του Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας ήταν εκτός λειτουργίας.

16.- Την 26^η Μαρτίου 2013 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε εκ νέου στις Φυλακές Τρικάλων

17.- Την 28^η Μαρτίου 2013, τον προσφεύγοντα εξέτασε ιατρός στο Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων. Ο ιατρός συνέστησε την εισαγωγή του στο νοσοκομείο την 29^η Μαρτίου 2013 καθώς και καινούργια τομογραφία εκείνη την ημέρα

18.- Την 7^η Απριλίου 2013 ο προσφεύγων έλαβε εξιτήριο από το Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων. Σύμφωνα με αυτό, η κατάσταση της υγείας του σημειώνει βελτίωση.

19.- Την 17^η Απριλίου 2013, ο προσφεύγων εξετάστηκε από νευρολόγο στο Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων. Σύμφωνα με το ιατρικό πιστοποιητικό, το οποίο συνετάγη συνεπεία της εν λόγω εξέτασης, η αιμορραγία απορροφήθηκε και η κατάσταση της υγείας του προσφεύγοντος παρουσίαζε βελτίωση. Του συστήθηκε να πραγματοποιήσει απεικόνιση μαγνητικού συντονισμού, ώστε να διερευνηθούν οι αιτίες της αιμορραγίας.

20.- Την 22^α Ιουλίου 2013, ο προσφεύγων ξεκίνησε απεργία πείνας ζητώντας την κατάλληλη ιατρική περίθαλψη.

21.- Την 29^η Ιουλίου 2013, ο προσφεύγων εξετάστηκε από τον ιατρό του ιατρείου των Φυλακών Τρικάλων. Ο ιατρός καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων πάσχει από « πολυαρθρίτιδα [και] πρωινή δυσκαμψία » και συμβούλευσε ρευματολογική αξιολόγηση στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας.

22.- Την 5^η Αυγούστου 2013, ο ίδιος ιατρός εξέδωσε πιστοποιητικό σχετικά με την κατάσταση της υγείας του προσφεύγοντος. Σύμφωνα με αυτό το πιστοποιητικό, ο προσφεύγων δεν εμφανίζει υπολειπόμενες νευρολογικές επιπτώσεις και η ζωή του δεν διατρέχει κίνδυνο. Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο πιστοποιητικό, είχε ήδη προγραμματιστεί μεταφορά του προσφεύγοντος σε εξωτερικό ιατρικό κέντρο για πιο εμπεριστατωμένες εξετάσεις. Ο ιατρός προσέθετε ότι προβλέπετο ρευματολογική αξιολόγηση λόγω της πρωινής δυσκαμψίας, την οποία ο προσφεύγων εμφάνιζε στα δάκτυλα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απεργία πείνας, την οποία είχε ήδη αρχίσει δεν είχε επιπτώσεις στην κατάσταση της υγείας του.

23.- Την 22^α Αυγούστου 2013 και 9^η Σεπτεμβρίου 2013, ο προσφεύγων μεταφέρεται στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας για τη διενέργεια απεικόνισης μαγνητικού συντονισμού και ρευματολογικής αξιολόγησης. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν κατέστη δυνατό να πραγματοποιηθεί η απεικόνιση μαγνητικού συντονισμού « για λόγους που συνδέονται με το Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας ».

24.- Την 11^η Δεκεμβρίου 2013, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο ιδιωτικό διαγνωστικό κέντρο EUROMEDICA, όπου πραγματοποιήθηκε μαγνητική τομογραφία. Σύμφωνα με πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από τον ιατρό της φυλακής την ίδια ημέρα, ο προσφεύγων είναι κλινικά υγιής και δεν εμφανίζει νευρολογικό πρόβλημα. Ο γιατρός προσθέτει ότι ο προσφεύγων λαμβάνει το φάρμακο «Tegretol ».

25.- Την 5^η Φεβρουαρίου 2014, με βάση τα αποτελέσματα της απεικόνισης μαγνητικού συντονισμού, ο ιατρός των Φυλακών Τρικάλων διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων εμφανίζει εγκεφαλική βλάβη, η οποία σχετίζεται με το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, το οποίο είχε υποστεί τον Μάρτιο 2013 και ότι δεν εμφανίζει άλλη παθολογία. Προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν εμφανίζει νευρολογικό πρόβλημα.

26.- Την 14^η Ιανουαρίου 2014 και 6^η Φεβρουαρίου 2014, αντιστοίχως, ο προσφεύγων εξετάστηκε από ψυχίατρο και νευρολόγο στις Φυλακές Κορυδαλλού. Ο νευρολόγος διέταξε αιματολογική και βιοχημική ανάλυση καθώς και ηλεκτροεγκεφαλογράφημα.

27.- Την 19^η Φεβρουαρίου 2014, ο προσφεύγων υπεβλήθη σε αιματολογική και βιοχημική ανάλυση στο Γενικό Νοσοκομείο Νίκαιας (Πειραιάς).

28.- Την 12^η Μαρτίου 2014 υπεβλήθη σε ηλεκτροεγκεφαλογράφημα στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής «Δρομοκαϊτείον». Η σχετική ιατρική αναφορά έδειξε : « διάγραμμα με καλή οργάνωση και ανταπόκριση χωρίς ειδικές ή εστιακές ανωμαλίες ».

3.- Τα ένδικα μέσα, που ασκεί ο προσφεύγων.

29.- Την 21^η Ιουνίου 2013, ο προσφεύγων προσφεύγει, βάσει του άρθρου 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), στην εισαγγελέα επόπτη υπεύθυνη των Φυλακών Τρικάλων (« η Εισαγγελέας »). Ανέφερε ότι υπέστη αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο και παραπονέθηκε ότι οι αρμόδιες αρχές δεν είχαν ακολουθήσει τις συστάσεις των ιατρών σχετικά με την ανάγκη πραγματοποίησης μαγνητικής τομογραφίας και της χορήγησης φαρμακευτικής αγωγής. Προσέθεσε ότι η δόση των φαρμάκων του μειώθηκε « λόγω της οικονομικής κρίσης », ότι έπασχε από πόνους στο κεφάλι και στα οστά, ότι οι συνθήκες κράτησης επιδεινώναν την κατάσταση της υγείας του και ότι η ζωή του βρισκόταν σε κίνδυνο. Ζήτησε, ειδικότερα, τη βελτίωση των συνθηκών κράτησής του, την άμεση μεταφορά του στο νοσοκομείο, ώστε να αξιολογηθεί η κατάσταση της υγείας του, εξηγήσεις ως προς την ισχυριζόμενη μείωση της δόσης των φαρμάκων του και την επίσκεψη στις φυλακές ιδιωτικού ιατρού. Ζήτησε, επίσης, αντίγραφο του ιατρικού φακέλου του

30.- Την 28^η Ιουνίου 2013, ο προσφεύγων κλήθηκε από την εισαγγελέα προς εξέταση. Από το φάκελο της υπόθεσης προκύπτει ότι η

εισαγγελέας διέταξε τον διευθυντή των Φυλακών Τρικάλων να προγραμματίσει ιατρική συνάντηση για τον προσφεύγοντα με ιατρό του Γενικού Νοσοκομείου Τρικάλων, ώστε ο τελευταίος να εξετάσει τον προσφεύγοντα και να του συνταγογραφήσει φάρμακα. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι δεν έλαβε απάντηση στο αίτημά του της 21^{ης} Ιουνίου 2013.

31.- Την 29^η Ιουλίου 2013, ο προσφεύγων εξετάσθηκε εκ νέου από την εισαγγελέα σχετικά με την απεργία πείνας, την οποία είχε, εν τω μεταξύ, ξεκινήσει. Ο προσφεύγων ενημέρωσε τότε την εισαγγελέα ότι είχε τερματίσει την απεργία πείνας του.

32.- Την 2^η Σεπτεμβρίου 2013, ο προσφεύγων κατέθεσε από κοινού με άλλους κρατούμενους (« προσφεύγοντες »), δυνάμει του άρθρου 497 παρ. 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), ενώπιον του Εφετείου Αθηνών αίτηση αναστολής εκτέλεσης της ποινής του μέχρι τη λήξη της διαδικασίας ενώπιον του Εφετείου. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν, ειδικότερα, ότι η κράτησή τους ήταν αντίθετη προς τα άρθρα 3, 5 § 1 και 6 της Σύμβασης, ότι η κατάσταση της υγείας τους δεν ήταν ασύμβατη με τις συνθήκες κράτησής τους και ότι αυτή επιδεινώνεται λόγω αυτών των συνθηκών κράτησης. Ο προσφεύγων δήλωσε, επίσης, ότι είχε προσφύγει στον εισαγγελέα δυνάμει του άρθρου 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) και ότι η υπόθεσή του εκκρεμούσε ενώπιον του Δικαστηρίου.

33.- Την 4^η Σεπτεμβρίου 2013, το Εφετείο Αθηνών απέρριψε την αίτηση αναστολής εκτέλεσης της ποινής (Απόφαση υπ' αριθμόν 3371 / 04.09.2013). Σημείωσε, μεταξύ άλλων, ότι η διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων ήταν σύμφωνη με το άρθρο 6 της Σύμβασης και ότι δεν αποδείχθηκε ότι η εκτέλεση της ποινής είχε προκαλέσει ανεπανόρθωτη ζημία στους προσφεύγοντες.

4.- Συνθήκες κράτησης στις Φυλακές Τρικάλων

α) Εκδοχή του προσφεύγοντος

34.- Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι κρατείτο για περισσότερο από τρία έτη σε κελί, όπου ο προσωπικός χώρος που διατίθετο σε κάθε κρατούμενο δεν υπερέβαινε τα 2,5 m². Σύμφωνα με τον ίδιο, κάθε κελί περιελάμβανε WC, νιπτήρα, ντους, ντουλάπα, τραπέζι, καρέκλες και τρία κρεβάτια, με αποτέλεσμα είχε πολύ περιορισμένο προσωπικό χώρο.

35.- Ο προσφεύγων καταγγέλλει, ειδικότερα, τις άσχημες συνθήκες υγιεινής, την έλλειψη ιατρικής περίθαλψης και την υπερπλήρωση στις φυλακές. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι κρατούμενοι δεν διαχωρίστηκαν ανάλογα με τη σοβαρότητα του διαπραχθέντος από αυτούς αδικήματος, οι θέσεις εργασίας των κρατουμένων δεν ήταν ομοιόμορφα κατανεμημένες και οι κρατούμενοι, οι οποίοι εκτίουν ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης μοιράζονταν τον ίδιο χώρο. Ο προσφεύγων παραπονείται, επίσης, για την έλλειψη κατάλληλης τροφής. Προσέθεσε ότι οι κρατούμενοι υποχρεούνται να δαπανούν 300 ευρώ το μήνα, ιδίως για τις ανάγκες τους σε τρόφιμα και προϊόντα υγιεινής.

β) Η εκδοχή της Κυβέρνησης

36.- Η Κυβέρνηση περιγράφει τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος ως εξής :

37.- Οι Φυλακές Τρικάλων χτίστηκαν το 2006. Περιλαμβάνουν πέντε κύριες πτέρυγες. Κάθε πτέρυγα χωρίζεται σε δύο υπο-πτέρυγες, κάθε μία εκ των οποίων διαθέτει 20 κελιά για τρία άτομα καθώς και ένα θάλαμο για δέκα άτομα.

38.- Όλα τα κελιά και οι θάλαμοι έχουν μεγάλα παράθυρα και είναι επαρκώς φωτισμένα, αεριζόμενα και θερμαινόμενα. Κάθε κελί είναι εξοπλισμένο με WC, νιπτήρα, ντους, ντουλάπα, τραπέζι, καρέκλες και δέκτες τηλεόρασης. Κάθε κρατούμενος διαθέτει προσωπικό χώρο άνω των 3 m². Υπάρχει ζεστό νερό πολλές ώρες την ημέρα. Ο καθαρισμός πραγματοποιείται από τους ίδιους τους κρατουμένους και τα προϊόντα

καθαρισμού παρέχονται από τις σωφρονιστικές αρχές. Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων κυμαίνεται από 670 έως 740.

39. Οι αυλές των φυλακών ευνοούν τη σωματική άσκηση και είναι εξοπλισμένες με μπασκέτες και μίνι γήπεδο ποδοσφαίρου. Μέσα στις φυλακές λειτουργεί « σχολείο δεύτερης ευκαιρίας » καθώς και παράρτημα ΚΕΘΕΑ.

40.- Οι φυλακές διαθέτουν ιατρείο, το οποίο λειτουργεί με οκτώ νοσηλευτές και ιατροί του Γενικού Νοσοκομείου Τρικάλων επισκέπτονται τις φυλακές δύο φορές την εβδομάδα. Τρεις ιδιώτες ιατροί, ήτοι ένας παθολόγος, ένας γενικός ιατρός και ένας οδοντίατρος, συνεργάζονται με τις φυλακές πηγαίνοντας εκεί δύο φορές την εβδομάδα. Όταν οι κρατούμενοι χρειάζονται επείγουσα περίθαλψη, μεταφέρονται στα νοσοκομεία Τρικάλων ή Λάρισας.

41.- Η διατροφή των κρατουμένων είναι επαρκής και προσαρμόζεται στην κατάσταση της υγείας τους.

42.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων εργαζόταν κατά τον εγκλεισμό του. Σύμφωνα με τον ίδιο, εργάστηκε 351 ημέρες μεταξύ 2011 και 2013 και συνεχίζει να εργάζεται μετά το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, το οποίο υπέστη.

B.- ΣΧΕΤΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

43.- Η σχετική εθνική νομοθεσία και πρακτική στην προκειμένη περίπτωση εκτίθενται στις υποθέσεις *Καβούρης και άλλοι κατά Ελλάδος* (υπ' αριθμόν 73237/12, §§ 12 - 17, 17 Απριλίου 2014), *Τσόκας και άλλοι κατά Ελλάδος* (υπ' αριθμόν 41513/12, § 63, 28 Μαΐου 2014) και *Μαρτζακλής και άλλοι κατά Ελλάδος* (υπ' αριθμόν 20378/13, §§ 36 και 37, 9 Ιουλίου 2015).

44.- Το άρθρο 210 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασία ορίζει ως εξής :

« 1. Αν ασκηθεί προσφυγή ή αγωγή, εκείνος που την άσκησε μπορεί, με αίτησή του, να ζητήσει από το δικαστήριο τη λήψη μέτρων για την προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης. Το δικαστήριο, αν γίνει δεκτή εν όλω ή εν μέρει η αίτηση, μπορεί να διατάζει προς τούτο κάθε πρόσφορο κατά την κρίση του μέτρο ».

45.- Σε έκθεση σχετικά με την οικονομική και σωφρονιστική κατάσταση των Φυλακών Τρικάλων το 2013, η οποία υπεβλήθη στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, ο διευθυντής των φυλακών αναφέρει ότι τα κτίρια των φυλακών αυτών είναι σύγχρονα και καλά εξοπλισμένα. Αναφέρει ότι οι φυλακές είχαν αρχικώς χωρητικότητα 600 κρατουμένων, αλλά ότι, με την κατασκευή δέκα επιπρόσθετων θαλάμων, έκαστος των οποίων δύναται να φιλοξενήσει δέκα κρατούμενους, η χωρητικότητα αυτή ανέρχεται, σήμερα, σε 700 άτομα. Αναφέρει, ωστόσο, ότι η χωρητικότητα υποδοχής των φυλακών υπερκαλύφθηκε περιοδικώς, προκαλώντας σοβαρά προβλήματα. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι θάλαμοι των δέκα ατόμων δεν πληρούν πλέον τις απαραίτητες συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας και πρέπει να καταργηθούν το συντομότερο δυνατό. Πρόσθεσε ότι την 31^η Δεκεμβρίου 2013, ο αριθμός των κρατουμένων ανήλθε σε 752.

46.- Σε έγγραφο, το οποίο απεστάλη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο Κοινοβούλιο στο πλαίσιο κοινοβουλευτικού ελέγχου και αφορά στη χωρητικότητα όλων των φυλακών στην ελληνική επικράτεια και στον αριθμό των κρατουμένων την 1^η Απριλίου 2014, αναφέρεται ότι οι Φυλακές Τρικάλων, με χωρητικότητα 700 κρατουμένων, φιλοξενούσαν εκείνη την ημέρα 733 κρατούμενους.

ΠΑΡΑΠΟΝΑ

47.- Επικαλούμενος το άρθρο 3 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για τις συνθήκες κράτησης στις Φυλακές Τρικάλων. Παραπονείται, επίσης, για ανεπάρκειες στην ιατρική

αντιμετώπιση της ασθένειάς του, οι οποίες επιδείνωσαν την κατάσταση της υγείας του και έθεσαν σε κίνδυνο τη ζωή του.

48.- Επικαλούμενος το άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων καταγγέλλει την απουσία πραγματικής προσφυγής για την καταγγελία των συνθηκών κράτησής του καθώς και για ανεπάρκειες στην ιατρική αντιμετώπιση της παθολογίας του.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 3 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

Άρθρο 3

« Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές ».

A.- Σε ό,τι αφορά το παράπονο του προσφεύγοντος αναφορικά με τις υλικές συνθήκες κράτησης στις Φυλακές των Τρικάλων

1.- Σε ό,τι αφορά την ένσταση της Κυβέρνησης για την μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων

50.- Η Κυβέρνηση προβάλλει ένσταση βασιζόμενη στη μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων δεν άσκησε αγωγή βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Κατά την άποψή της, η αγωγή αυτή είναι αποτελεσματική και διαθέσιμη προσφυγή και ικανή να προσφέρει στον προσφεύγοντα αποκατάσταση για την προβαλλόμενη ζημία λόγω των συνθηκών κράτησής του.

51.- Ο προσφεύγων απαντά ότι η αγωγή βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα δεν αποτελεί αποτελεσματική προσφυγή.

52.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, όσον αφορά την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων, η κατάσταση ατόμου, το οποίο κρατήθηκε υπό συνθήκες τις οποίες θεωρεί αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης και προσέφυγε στο Δικαστήριο μετά την αποφυλάκισή του διαφέρει από εκείνη ατόμου, το οποίο προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου ενώ κρατούνταν ακόμη υπό τις συνθήκες τις οποίες καταγγέλλει (*Κουταλίδης κατά Ελλάδος αρ. 18785/13, παρ 61, 27 Νοεμβρίου 2014 και Χριστοδούλου και άλλοι κατά Ελλάδος, αρ. 80452/12, παρ. 57, 5 Ιουνίου 2014*). Αναφορικά με την Ελλάδα, το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη νομολογία του, σύμφωνα με την οποία η προβλεπόμενη από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αγωγή αποτελεί προσφυγή καθαρά αποζημιωτική, ικανή να επιτρέψει σε αυτόν, ο οποίος επιθυμεί να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του μετά την αποφυλάκισή του να ζητήσει και να πετύχει αποζημίωση για τις συνθήκες κράτησης του. Εξ' ορισμού, η αγωγή αυτή δεν επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να πετύχει βελτίωση των συνθηκών κράτησής του (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Παπαδάκης και άλλοι κατά Ελλάδος, υπ' αριθμ. 34083/13 § 50, 25 Φεβρουαρίου 2016*). Επομένως, στερείται του προληπτικού χαρακτήρα κατά την έννοια της αποφάσεως *Ananyev και άλλοι κατά Ρωσίας* (υπ' αριθμ. 42525/07 και 60800/08, § 98, 10 Ιανουαρίου 2012). Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι όταν προσέφυγε στο Δικαστήριο την 29^η Ιουλίου 2013, ο προσφεύγων εξακολουθούσε να κρατείται υπό τις συνθήκες, τις οποίες καταγγέλλει. Ως εκ τούτου, η αγωγή, η οποία στηρίζεται στο προαναφερόμενο άρθρο 105 ουδεμία χρησιμότητα έχει (βλ. επίσης *Adiele και άλλοι κατά Ελλάδος, υπ' αριθμ. 29769/13, §§ 33 - 34, 25 Φεβρουαρίου 2016*).

53.- Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ένσταση της Κυβέρνησης πρέπει να απορριφθεί.

2.- Σε ό,τι αφορά το παράπονο βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης

54.- Ο προσφεύγων παραπέμπει στην εκδοχή του σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και παραπονείται, μεταξύ άλλων, για την πλήρη έλλειψη προσωπικού χώρου και επαρκούς τροφής, καθώς και για την κατάσταση υπερπλήρωσης των φυλακών.

55.- Η Κυβέρνηση παραπέμπει στη δική της εκδοχή των γεγονότων και ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων παραπονείται κατά τρόπο αόριστο και αφηρημένο για την κατάσταση υπερπλήρωσης στις φυλακές και την έλλειψη ιατρικής περίθαλψης. Προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν είναι υποχρεωμένος να δαπανήσει οιοδήποτε ποσό για προϊόντα προσωπικής υγιεινής. Αναφέρει, επίσης, ότι ο προσφεύγων δεν υπέβαλε, κατά τη γνώμη της, χωριστό παράπονο για τις συνθήκες κράτησής του στις Φυλακές Τρικάλων και ότι τα παράπονά του αφορούν αποκλειστικά την έλλειψη ιατρικής περίθαλψης.

56.- Όσον αφορά τις γενικές αρχές εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που εγείρουν παρόμοια ζητήματα με αυτά, τα οποία προβάλλονται εδώ, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σχετική νομολογία του επί του θέματος (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Φιλιππόπουλος κατά Ελλάδος*, υπ' αρ. 41800/13, §§ 64 - 67, 12 Νοεμβρίου 2015).

57.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει, αμέσως, ότι ο προσφεύγων κρατήθηκε στις Φυλακές Τρικάλων, φυλακές, οι οποίες κτίσθηκαν το 2006 επίσημης χωρητικότητας 700 ατόμων, για δύο έτη και οκτώ μήνες περίπου, από την 19^η Μαΐου 2011 έως την 8^η Ιανουαρίου 2014. Σημειώνει, επίσης, ότι όπως προκύπτει από έκθεση σχετικά με την οικονομική και σωφρονιστική κατάσταση των Φυλακών Τρικάλων το 2013, η οποία συνετάγη από τον διευθυντή των φυλακών, την 31^η Δεκεμβρίου 2013 ο αριθμός των κρατουμένων ανερχόταν σε 752 (βλ. ανωτέρω παρ. 45). Θεωρεί, επομένως, ότι είναι προφανές ότι η χωρητικότητα των φυλακών δεν ξεπεράσθηκε σημαντικά.

58.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων παραπονείται για την κατάσταση υπερπλήρωσης των φυλακών και την έλλειψη προσωπικού χώρου. Ωστόσο, κατά την άποψή του, ο προσφεύγων δεν εκθέτει τις ακριβείς συνθήκες κράτησής του. Το Δικαστήριο παρατηρεί, στην πραγματικότητα, ότι αυτός δεν διευκρινίζει, για παράδειγμα, σε ποιο κελί κρατείτο, και με πόσα άτομα μοιράστηκε αυτό το κελί κατά τις διαφόρους περιόδους της φυλάκισης του.

59.- Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση, το ζεστό νερό είναι διαθέσιμο για αρκετές ώρες την ημέρα, οι αυλές των φυλακών ευνοούν τη σωματική άσκηση, οι πτέρυγες των φυλακών είναι εξοπλισμένες με δέκτες τηλεόρασης και οι κρατούμενοι έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν το «Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας». Παρατηρεί ότι, επιπλέον, ο προσφεύγων εργάστηκε στις φυλακές κατά τα έτη 2011, 2012 και 2013, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι βρισκόταν εκτός κελιού κατά το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας.

60.- Τέλος, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο προσφεύγων ουδεμία πληροφορία παρέχει σχετικά με τη διατροφή του, την οποία θεωρεί ανεπαρκή, ούτε ως προς το ποσό των 300 ευρώ, το οποίο δαπανά κάθε μήνα.

61.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη καταλήξει στη μη παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στις Φυλακές Τρικάλων για περιόδους παρόμοιες με αυτές της παρούσης υπόθεσης. Ειδικότερα, στην υπόθεση *Kagia κατά Ελλάδος* (υπ' αριθ. 26442/15, 30 Ιουνίου 2016) και *Κόρδας κατά Ελλάδος* (Επιτροπή) (υπ' αριθμ. 51574/14, 30 Μαρτίου 2017), κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι συνθήκες κράτησης των προσφευγόντων, από την 20^η Ιουνίου 2014 έως την 24^η Νοεμβρίου 2015 και από την 23^η Ιανουαρίου 2014 έως την 20^η Απριλίου 2016 αντιστοίχως, δεν συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση έναντι αυτών. Έλαβε, ειδικότερα, υπ' όψιν το γεγονός ότι,

σύμφωνα με τις διαθέσιμες εκθέσεις, υπάρχει σημαντική υπέρβαση της χωρητικότητας των φυλακών.

62.- Εν συντομία, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι ελλείψεις, τις οποίες καταγγέλλει ο προσφεύγων έχουν γενικό χαρακτήρα και ότι ο προσφεύγων δεν διευκρίνισε τον τρόπο με τον οποίο οι ελλείψεις αυτές τον επηρέασαν προσωπικώς.

63.- Ως εκ τούτου, η εν λόγω αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 της Σύμβασης.

B.- Σε ό,τι αφορά την ιατρική βοήθεια, η οποία προσφέρθηκε στον προσφεύγοντα

1.- Σε ό,τι αφορά την ένσταση της Κυβέρνησης για την μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων

64. Κατ' αρχάς, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι, στην από 2 Σεπτεμβρίου 2013 προσφυγή της δυνάμει του άρθρου 497 § 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), ο προσφεύγων ούτε διευκρίνισε την κατάσταση της υγείας του, ούτε κατήγγειλε την έλλειψη κατάλληλης περίθαλψης. Προσθέτει ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ασκήσει παρόμοια προσφυγή, κάθε φορά που έκρινε ότι η ιατρική του παρακολούθηση ήταν ανεπαρκής. Δεύτερον, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν άσκησε την προβλεπόμενη από το άρθρο 557 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) προσφυγή. Αναφέρει ότι αυτή η προσφυγή προσφέρει στους κρατούμενους τη δυνατότητα να ζητήσουν να νοσηλευθούν σε εξειδικευμένο νοσοκομείο, εάν η φροντίδα στο ιατρείο των φυλακών αποδεικνύεται ανεπαρκής. Τρίτον, η Κυβέρνηση σημειώνει ότι ο προσφεύγων edύνατο να προσφύγει στο συμβούλιο των φυλακών κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 του Ποινικού Κώδικα και σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του, να ασκήσει αγωγή ενώπιον του αρμόδιου Πλημμελειοδικείου. Τέταρτον, η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο

προσφεύγων δεν άσκησε αγωγή βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Κατά την άποψή της, η αγωγή αυτή αποτελεί αποτελεσματικό και διαθέσιμο ένδικο βοήθημα, ικανό να προσφέρει στον προσφεύγοντα αποζημίωση για τη ζημία που ισχυρίστηκε ότι υπέστη λόγω της κατάστασης της υγείας του. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι ο προσφεύγων μπορούσε να επισυνάψει στην παρούσα προσφυγή αίτηση για «προσωρινή διευθέτηση της καταστάσεως» βάσει του άρθρου 210 του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου.

65.- Ο προσφεύγων απαντά ότι έκανε ό, τι εύλογα μπορούσε να ζητηθεί από αυτήν για να ικανοποιήσει την προϋπόθεση της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Ισχυρίζεται, ειδικότερα, ότι κατέθεσε τόσο στην εισαγγελέα επόπτη υπεύθυνη για τις Φυλακές Τρικάλων όσο και στο Εφετείο Αθηνών αίτηση αναστολής εκτέλεσης της ποινής του και αναφέρει ότι η εισαγγελέας δεν του απήντησε και το Εφετείο Αθηνών απέρριψε την έφεσή του. Προσθέτει ότι δεν είναι, συνεπώς, υποχρεωμένος να ασκήσει τα άλλα ένδικα μέσα, τα οποία ανέφερε η Κυβέρνηση.

66.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων, ο οποίος χρησιμοποίησε ένδικο μέσο προφανώς αποτελεσματικό και επαρκές δεν μπορεί να κατηγορηθεί ότι δεν προσπάθησε να χρησιμοποιήσει άλλα, τα οποία ήταν διαθέσιμα, αλλά μετά βίας παρουσιάζει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας (*Aquilina κατά Μάλτας* [GC], υπ' αριθ. 25642/94, § 39, ΕΣΔΑ 1999 - III). Σημειώνει ότι την 21^η Ιουνίου 2013, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον της εισαγγελέως επόπτη των φυλακών πολλές αιτήσεις σχετικές με την κατάσταση της υγείας του και κλήθηκε σε ακρόαση από την εισαγγελέα (παρ. 30 και 31 ανωτέρω). Το Δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση αυτή, θα ήταν υπερβολικό να ζητήσει από τον προσφεύγοντα να ασκεί τα άλλα ένδικα μέσα, τα οποία αναφέρονται από την Κυβέρνηση, προκειμένου να παραπονεθεί για την ιατρική του περίθαλψη, ενώ ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση ενώπιον της αρμόδιας εισαγγελέα στην προκειμένη περίπτωση, η οποία πρέπει να

θεωρηθεί κατάλληλο και επαρκές ένδικο μέσο, σύμφωνα με τη νομολογία του (*Vaden κατά Ελλάδος*, υπ' αριθμ. 35115/03, §§ 30 - 33, 29 Μαρτίου 2007, και *Τσίβης κατά Ελλάδος*, υπ' αριθμ. 11553/05, §§ 18 - 20, 6 Δεκεμβρίου 2007).

2.- Σε ό,τι αφορά το παράπονο βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

67.- Ο προσφεύγων παραπονείται ότι οι αρχές τον μετέφεραν στο νοσοκομείο περισσότερο από μία ημέρα αφ' ότου υπέστη αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο. Ισχυρίζεται ότι η καθυστέρηση των αρχών αποδεικνύεται από το γεγονός ότι, όταν εξετάστηκε, η εγκεφαλική αιμορραγία του ήταν σε διαδικασία απορρόφησης. Ισχυρίζεται ότι η απεικόνιση μαγνητικού συντονισμού, η οποία έπρεπε να πραγματοποιηθεί επειγόντως, έγινε μόλις εννέα μήνες αφ' ότου την ζήτησαν οι ιατροί, κάτι το οποίο θα μπορούσε να επιδεινώσει την κατάσταση της υγείας του. Ο προσφεύγων αμφισβητεί την εμπειρία των ιατρών στο ιδιωτικό διαγνωστικό κέντρο EUROMEDICA και δηλώνει ότι η μαγνητική τομογραφία έδειξε, μεταξύ άλλων, «στοιχεία χρόνιας αιμορραγίας». Προσθέτει ότι το γεγονός ότι ζήτησε να εργασθεί εντός των φυλακών αφ' ότου υπέστη αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο δεν επηρεάζει τους ισχυρισμούς του σχετικά με την κατάσταση της υγείας του, επειδή ουδεμία ιατρική βεβαίωση του απαγορεύει να εργάζεται και αυτός εκτιμά ότι θα μπορούσε να αναλάβει ελαφριά επαγγελματική εργασία. Ο προσφεύγων αμφισβητεί τη διάγνωση, σύμφωνα με την οποία πάσχει από πολυαρθρίτιδα και υποστηρίζει ότι η πρωινή του δυσκαμψία στα δάχτυλα οφείλεται στο αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, το οποίο υπέστη. Αναφέρει, επίσης, ότι υπό το πρόσχημα της οικονομικής κρίσης που πλήττει σήμερα την Ελλάδα, οι σωφρονιστικές αρχές δεν του χορηγούν τα απαραίτητα για τις συνταγογραφημένες δόσεις φάρμακα και δεν τον μεταφέρουν σε εξειδικευμένο ιατρικό κέντρο για τη θεραπεία της

παθολογίας του. Υποστηρίζει, τέλος, ότι οι συνθήκες κράτησης δεν είναι συμβατές με την κατάσταση της υγείας του.

68.- Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, στην προσφυγή της, ότι η εκδοχή του προσφεύγοντος για την κατάσταση της υγείας του δεν συνάδει με αυτή των ιατρικών πιστοποιητικών. Θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος, σύμφωνα με τους οποίους οι αρχές δεν τον μετάφεραν στο νοσοκομείο αμέσως μετά το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο και ότι η καθυστέρηση αυτή προκάλεσε επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του είναι ασαφείς και αβάσιμοι. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, εν προκειμένω, ότι ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο την ίδια ημέρα κατά την οποία υπέστη το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, ότι, όταν ο προσφεύγων ενημέρωσε τις αρχές για την αδιαθεσία του, πραγματοποιήθηκε τομογραφία και ότι, από την 15^η Μαρτίου 2013, ο προσφεύγων ευρίσκετο σε ύφεση και η εγκεφαλική αιμορραγία σε φάση απορρόφησης. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι τα ιατρικά πιστοποιητικά βεβαιώνουν ότι ο προσφεύγων ουδέν νευρολογικό πρόβλημα εμφανίζει και υποστηρίζει ότι κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του, ο προσφεύγων δέχθηκε την απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη. Αναφέρει ότι χορηγείτο από τις φυλακές στον προσφεύγοντα το φάρμακο «Tegretol» και υποβάλει στο Δικαστήριο το τιμολόγιο της φαρμακευτικής εταιρείας, η οποία παρείχε αυτό το φάρμακο στη φυλακή. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επίσης, ότι ο προσφεύγων τυγχάνει περίθαλψης ανώτερης από αυτήν την οποία απολαμβάνει ο γενικός πληθυσμός, επειδή η μαγνητική τομογραφία πραγματοποιήθηκε σε ιδιωτικό διαγνωστικό κέντρο και ότι το Κράτος ανέλαβε το κόστος αυτής. Τέλος, αναφέρει, ότι ο προσφεύγων συνεχίζει να εργάζεται εντός των φυλακών αφ' ότου υπέστη το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, κάτι που αποδεικνύει, κατά τη γνώμη της, ότι η κατάσταση της υγείας του δεν ήταν κρίσιμη.

β) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου.**i. Γενικές αρχές**

69.- Για να εμπίπτει η κακομεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης θα πρέπει να αγγίζει ελάχιστο όριο βαρύτητας. Η εκτίμηση αυτού του ελαχίστου ορίου είναι κατ' ουσίαν σχετική και εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης και ιδίως από τη φύση και το πλαίσιο της μεταχείρισης, τη διάρκειά της και από τις σωματικές και/ή πνευματικές επιπτώσεις της, όπως και, ενίοτε, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλ. μεταξύ άλλων, *Dybeku κατά Αλβανίας*, υπ' αριθμ. 41153/06, § 36, 18 Δεκεμβρίου 2007, και *Mikadze κατά Ρωσίας*, υπ' αριθμ. 52697/99, § 108, 7 Ιουνίου 2007). Προκειμένου μία τιμωρία ή μεταχείριση η οποία τη συνοδεύει να είναι «απάνθρωπες» ή «εξευτελιστικές», ο πόνος θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπερβαίνει εκείνον που αναπόφευκτα ενέχει μία δεδομένη μορφή μεταχείρισης ή νόμιμης τιμωρίας (βλ., για παράδειγμα, *Ilaşcu και άλλοι κατά Μολδαβίας και Ρωσίας* [GC], υπ' αριθμ. 48787/99, § 428, ΕΔΔΑ 2004 - VII, και *Lorsé και άλλοι κατά Ολλανδίας*, υπ' αριθμ. 52750/99, § 62, 4η Φεβρουαρίου, 2003)

70.- Όσον αφορά τα πρόσωπα που στερούνται την ελευθερία τους, το άρθρο 3 της Σύμβασης απαιτεί από το Κράτος να οργανώσει το σωφρονιστικό του σύστημα κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας για τους κρατούμενους (*Sukhonoγ κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 63955/00, § 31, 27 Μαρτίου 2008, και *Benedikton κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 106/02, § 37, 10 Μαΐου 2007). Αυτή η θετική υποχρέωση απαιτεί οι τρόποι εκτέλεσης του μέτρου να μην υπονομεύουν το άτομο ή να δοκιμάζουν ένταση που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο πόνου που συνδέεται με την κράτηση και ότι, λαμβάνοντας υπόψη τις πρακτικές απαιτήσεις του

(*Mouisel κατά Γαλλίας*, υπ' αριθ. 67263/01, § 40, ΕΣΔΑ 2002 – IX), διασφαλίζεται επαρκώς η υγεία και η ευημερία του φυλακισμένου, ιδίως με τη διαχείριση της απαιτούμενης ιατρικής περίθαλψης.

71.- Από τη νομολογία προκύπτει ότι το καθήκον περίθαλψης του ασθενούς κατά την κράτησή του επιβάλλει στο Κράτος τις ιδιαίτερες υποχρεώσεις να μεριμνά, ώστε ο κρατούμενος να είναι ικανός να εκτίσει την ποινή του, να του παρέχει την αναγκαία ιατρική περίθαλψη και να προσαρμόζει, ενδεχομένως, τις γενικές συνθήκες κράτησης στην ιδιαίτερη κατάσταση της υγείας του (*Ξηρός κατά Ελλάδας*, υπ' αριθμ. 1033/07, § 73, 9 Σεπτεμβρίου 2010).

72.- Αναφορικά με την υποχρέωση χορήγησης της απαραίτητης ιατρικής περίθαλψης, η έλλειψη προσήκουσας ιατρικής περίθαλψης μπορεί καταρχήν να αποτελέσει μία μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης (βλ. *Ilhan κατά Τουρκίας* [GC], υπ' αριθ. 22277/93, § 87, ΕΔΔΑ 2000 - VII, και *Gennadiy Naumenko κατά Ουκρανίας*, υπ' αριθ. 42023/98, § 112, 10 Φεβρουαρίου 2004). Το Δικαστήριο απαιτεί, καταρχήν, την ύπαρξη μίας προσήκουσας ιατρικής παρακολούθησης του ασθενούς και την καταλληλότητα της συνιστώμενης για την κατάστασή του ιατρικής περίθαλψης (*Khatayev κατά Ρωσίας*, υπ' αριθμ. 56994/09, § 84, 11 Οκτωβρίου 2011). Η αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης θεραπείας προϋποθέτει έτσι ότι οι σωφρονιστικές αρχές προσφέρουν στον κρατούμενο την ιατρική περίθαλψη που έχουν υποδείξει οι αρμόδιοι γιατροί (βλ. *Soysal κατά Τουρκίας*, υπ' αριθ. 50091/99, § 50, 3 Μαΐου 2007, *Gorodnitchev κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 52058/99, § 91, 24 Μαΐου 2007). Επιπλέον, η επιμέλεια και η συχνότητα με την οποία παρέχεται ιατρική περίθαλψη στον ενδιαφερόμενο αποτελούν δύο στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της συμβατότητας της θεραπείας του με τις απαιτήσεις του άρθρου 3. Ειδικότερα, οι δύο αυτοί παράγοντες δεν αξιολογούνται από το Δικαστήριο κατά τρόπο απόλυτο, αλλά λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τη συγκεκριμένη κατάσταση της υγείας του κρατουμένου (*Σερίφης κατά*

Ελλάδας, υπ' αριθ. 27695/03, § 35, 2 Νοεμβρίου 2006, *Rohde κατά Δανίας*, υπ' αριθ. 69332/01, § 106, 21 Ιουλίου 2005, *Iorgov κατά Βουλγαρίας*, υπ' αριθ. 40653/98, § 85, 11 Μαρτίου 2004, *Sediri κατά Γαλλίας* (déc.), υπ' αριθ. 4310/05, 10 Απριλίου 2007). Σε γενικές γραμμές, η επιδείνωση της υγείας του κρατουμένου δε διαδραματίζει αφ' εαυτής αποφασιστικό ρόλο όσον αφορά την τήρηση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο θα εξετάζει κάθε φορά εάν η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντος οφειλόταν σε ελλείψεις στην παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη (*Κοτσάφτης κατά Ελλάδος*, υπ' αριθμ. 39780/06, § 53, 12 Ιουνίου 2008).

ii. Εφαρμογή των παραπάνω αρχών εν προκειμένω

73.- Το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι την 11^η Μαρτίου 2013, ενώ ήταν φυλακισμένος στις Φυλακές των Τρικάλων, ο προσφεύγων υπέστη αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο.

74.- Σημειώνει ότι, στο πλαίσιο της παρακολούθησής του μετά το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, ο προσφεύγων υπεβλήθη σε διάφορες εξετάσεις. Πρώτον, την 11^η και 15^η Μαρτίου 2013 πραγματοποιήθηκαν τομογραφίες στο Νοσοκομείο Τρικάλων. Ο προσφεύγων νοσηλεύθηκε στο εν λόγω νοσοκομείο δύο φορές, ήτοι από 11 έως 20 Μαρτίου 2013 και από 29 Μαρτίου έως 7 Απριλίου 2013. Τα αποτελέσματα των εξετάσεων, οι οποίες διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο νοσοκομείο, δεν έδειξαν επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του. Αντιθέτως, οι ιατροί, οι οποίοι εξέτασαν τον προσφεύγοντα κατέληξαν, προ της εξόδου του από το νοσοκομείο, ότι η εγκεφαλική αιμορραγία βρισκόταν σε φάση απορρόφησης (παρ. 14 ανωτέρω) και ότι η κατάσταση της υγείας του εμφάνιζε βελτίωση (παρ. 19 ανωτέρω).

75.- Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τον προσφεύγοντα εξέτασαν ιατροί τις ακόλουθες ημερομηνίες : την 17^η Απριλίου 2013,

νευρολόγος στο Νοσοκομείο Τρικάλων, την 29^η Ιουλίου 2013, ο ιατρός, ο οποίος είχε τοποθετηθεί στο ιατρείο των Φυλακών Τρικάλων, την 5^η Φεβρουαρίου 2014, ο ιατρός των Φυλακών Τρικάλων, την 14^η Ιανουαρίου 2014, ο ψυχίατρος των Φυλακών Κορυδαλλού και, την 6^η Φεβρουαρίου 2014, ο νευρολόγος των Φυλακών Κορυδαλλού. Την 19^η Φεβρουαρίου και την 12^η Μαρτίου 2014 αντιστοίχως, πραγματοποιήθηκαν αιματολογικές και βιοχημικές αναλύσεις και ηλεκτροεγκεφαλογράφημα. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις σε δημόσια νοσοκομεία εκτός του νοσοκομειακού συστήματος των φυλακών, στα νοσοκομεία στα οποία υποβλήθηκε σε εξετάσεις και όπου του χορηγήθηκε θεραπεία.

76.- Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων καταγγέλλει ότι οι αρμόδιες αρχές τον μετέφεραν στο Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων καθυστερημένα και ότι η μαγνητική τομογραφία δεν πραγματοποιήθηκε εν ευθέτω χρόνω. Παρατηρεί, ωστόσο, ότι ο προσφεύγων δεν υποστηρίζει τους ισχυρισμούς του σχετικά με τις υποτιθέμενες καθυστερήσεις και δεν διευκρινίζει, για παράδειγμα, όταν ενημέρωσε τις σωφρονιστικές αρχές σχετικά με την αδιαθεσία του, ούτε πότε μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο, ούτε με ποιο τρόπο το γεγονός ότι η μαγνητική τομογραφία δεν πραγματοποιήθηκε πιο γρήγορα επηρέασε την κατάσταση της υγείας του. Το Δικαστήριο επισημαίνει, περαιτέρω ότι δεν υποστηρίχθηκε ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος, σύμφωνα με τον οποίο οι αρμόδιες αρχές δεν του χορηγούν τα απαραίτητα στις συνταγογραφημένες δόσεις φάρμακα και παραμένει ασαφής.

77.- Το Δικαστήριο διαπιστώνει την απουσία οιασδήποτε ιατρικού εγγράφου που να ενισχύει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, σύμφωνα με τους οποίους οι προαναφερθείσες καθυστερήσεις οδήγησαν στην επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, ούτε η ζωή ούτε καν η υγεία του προσφεύγοντος έχει τεθεί σε κίνδυνο καθ 'όλη τη διάρκεια της φυλάκισής του. Τίποτα δεν δείχνει ότι η κατάσταση της υγείας του έχει

επιδεινωθεί λόγω της συνέχισης της κράτησής του ή λόγω της αδυναμίας να πραγματοποιήσει μαγνητική τομογραφία προ της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2013. Σχετικώς, το Δικαστήριο σημειώνει ότι την 5^η Αυγούστου 2013, διαπιστώθηκε ότι ο προσφεύγων δεν εμφανίζει νευρολογικό πρόβλημα και ότι η ζωή του δεν βρίσκεται σε κίνδυνο.

78.- Θεωρεί, επίσης, ότι οι κρατικές αρχές ασχολούνταν συνεχώς με την υγεία του προσφεύγοντος, υποβάλλοντάς τον συστηματικώς σε ιατρικές εξετάσεις εντός εξειδικευμένων νοσοκομείων και παρέχοντάς του συνεχή ιατρική βοήθεια και εφαρμογή και φαρμακευτική αγωγή σύμφωνα με ό,τι κάθε φορά απαιτείται από την κατάσταση της υγείας του. Δεν δύναται να τους καταλογισθεί κενό ή αμέλεια στην ανάληψη του προσφεύγοντος.

79.- Συμπερασματικώς, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι αρχές εκπλήρωσαν την υποχρέωσή τους να παράσχουν στον προσφεύγοντα ιατρική βοήθεια σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κατάστασης της υγείας του.

80.- Ως εκ τούτου, η εν λόγω αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 της Σύμβασης.

II.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

81.- Στηριζόμενος στο άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων καταγγέλλει την έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής για να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του καθώς και για ανεπάρκεια στην ιατρική αντιμετώπισης της παθολογίας του.

Το άρθρο 13 της Σύμβασης έχει ως εξής :

Άρθρο 13

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και εάν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων τους».

82.- Η Κυβέρνηση παραπέμπει στα επιχειρήματά της σχετικά με την ένσταση, η οποία διατυπώθηκε σχετικά με τη μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων (παρ. 50 και 64 ανωτέρω).

83.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 έχει ερμηνευθεί ότι δεν απαιτεί προσφυγή στο εθνικό δίκαιο, παρά μόνο όταν πρόκειται για αιτιάσεις, δυνάμενες να θεωρηθούν «υπερασπίσιμες» σύμφωνα με την Σύμβαση (βλ. μεταξύ άλλων *BOYLE ET RICE c. Royaume-Uni*, 21^η Ιουνίου 1988, παρ. 52, σειρά Α, αρ.131).

84.- Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα προαναφερόμενα και ειδικότερα τις διαπιστώσεις, οι οποίες αφορούν, κατ' αρχήν, τις συνθήκες κράτησης στις Φυλακές των Τρικάλων (παρ. 54 – 63 ανωτέρω) και, εν συνεχεία, τον πρόσφορο χαρακτήρα της παρεχομένης στον προσφεύγοντα ιατρικής βοήθειας (παρ. 73 – 80 ανωτέρω), το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν προβάλλει υπερασπίσιμη αιτίαση (*ΠΑΣΣΑΡΗΣ κατά Ελλάδος* (déc.) υπ' αριθμ. 5334/07, 24 Σεπτεμβρίου 2009).

85.- Έπεται ότι η αιτίαση αυτή πρέπει, επίσης, να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 35 παρ. 3^α και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς,

Το Δικαστήριο

Ομοφώνως

Κηρύσσει απαράδεκτη την προσφυγή

Συνετάγη στα γαλλικά, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως την 7^η Ιουνίου 2018.

Υπογραφές

Renata DEGENER

Kristina PARDALOS

Αναπληρωτής Γραμματέας

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου γαλλικού εγγράφου
Μεταφράστρια Ε. Παπαμαύρου